

Пригодій Алла

<https://orcid.org/0000-0002-1166-6153>

Кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри професійної освіти та безпеки життєдіяльності,
Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка
(Чернігів, Україна) E-mail: prigodii.alla@gmail.com

ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ КУРСУ «ОСНОВИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ»

У статті розкрито сутність дослідницької компетентності майбутніх педагогів як важливої складової їхньої професійної підготовки та необхідної умови ефективної педагогічної діяльності в сучасному освітньому середовищі. Доведено, що дослідницька компетентність є інтегративним утворенням, яке охоплює систему наукових знань, дослідницьких умінь і навичок, досвід науково-пошукової діяльності, мотиваційно-ціннісні орієнтації та здатність до критичного мислення і рефлексії. Обґрунтовано роль курсу «Основи наукових досліджень» у процесі її формування, зокрема через опанування методології наукового пізнання, засвоєння логіки та етапів педагогічного дослідження, а також розвиток практичних дослідницьких умінь.

Мета статті – здійснити теоретичний аналіз сутності дослідницької компетентності майбутніх педагогів та обґрунтувати особливості її формування у процесі вивчення курсу «Основи наукових досліджень» у закладах вищої освіти.

Методологія дослідження. Застосовано загальнонаукові методи: аналіз і синтез – для вивчення наукових підходів до трактування дослідницької компетентності; порівняння та узагальнення – для систематизації позицій дослідників; теоретичне осмислення – для визначення особливостей формування дослідницької компетентності в освітньому процесі.

Наукова новизна полягає в уточненні сутності дослідницької компетентності майбутніх педагогів як інтегрованої професійної якості та обґрунтуванні ролі курсу «Основи наукових досліджень» у її цілеспрямованому формуванні через поєднання теоретичної підготовки, практичної діяльності та рефлексії.

Висновки. Формування дослідницької компетентності майбутніх педагогів є важливою складовою їхньої професійної підготовки, що забезпечує здатність до наукового осмислення педагогічних явищ, самостійного пошуку ефективних шляхів розв'язання професійних завдань та впровадження інноваційних підходів у педагогічну діяльність. Результативність цього процесу залежить від цілісної організації освітнього процесу, що передбачає інтеграцію теоретичної підготовки, практичної дослідницької діяльності та розвитку рефлексивних умінь, необхідних для професійного саморозвитку майбутнього педагога.

Ключові слова: дослідницька компетентність, майбутній педагог, основи наукових досліджень, професійна підготовка майбутніх педагогів середньої та професійної освіти, педагогічне дослідження.

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими практичними завданнями. У сучасних умовах розвитку освіти, цифровізації суспільства, оновлення змісту професійної підготовки та впровадження компетентнісного підходу особливої актуальності набуває проблема формування дослідницької компетентності майбутніх педагогів. Зростання обсягів інформації, динамічність освітніх змін і потреба у впровадженні інноваційних педагогічних технологій зумовлюють необхідність підготовки фахівця, здатного до наукового аналізу, критичного мислення, педагогічного прогнозування та обґрунтованого прийняття професійних рішень.

Дослідницька компетентність є важливою складовою професійної компетентності педагога, оскільки забезпечує здатність здійснювати аналіз освітніх процесів, виявляти педагогічні проблеми, добирати й застосовувати методи наукового дослідження, інтерпретувати отримані результати та використовувати їх для вдосконалення освітньої практики. Її сформованість сприяє розвитку професійної мобільності, готовності до інноваційної діяльності, самоосвіти та безперервного професійного розвитку майбутнього педагога.

Відповідно до сучасних нормативних документів у сфері освіти, зокрема Закону України «Про вищу освіту», Концепції розвитку педагогічної освіти одним із пріоритетних завдань професійної підготовки є формування фахівця, здатного до дослідницької та аналітичної діяльності, педагогічної рефлексії, використання інноваційних методик і науково обґрунтованого вирішення професійних завдань [4; 8]. У контексті реалізації концепції «Нова українська школа» дослідницька компетентність набуває особливого значення, оскільки сучасний педагог має бути не лише транслятором знань, а й дослідником освітнього процесу, здатним до постійного оновлення професійних знань і вдосконалення власної педагогічної діяльності.

Водночас аналіз практики професійної підготовки майбутніх педагогів свідчить про недостатній рівень сформованості дослідницьких умінь у здобувачів освіти, низький рівень готовності до самостійного наукового пошуку, аналізу та узагальнення педагогічної інформації. У багатьох випадках дослідницька діяльність має формальний характер і не забезпечує розвитку здатності до наукового осмислення професійних проблем. Це актуалізує необхідність теоретичного обґрунтування та пошуку ефективних підходів до формування дослідницької компетентності майбутніх педагогів як важливого практичного завдання сучасної педагогічної освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема формування дослідницької компетентності майбутніх педагогів є предметом уваги багатьох українських учених, зокрема В. Арлачова, Л. Бурчак, М. Голованя, О. Норкіної, В. Савченка, Є. Сипчук, О. Стрельченко, І. Щербань, В. Яценко та ін. У наукових працях дослідників розкрито теоретико-методологічні засади формування дослідницької компетентності, визначено її структуру, сутнісні характеристики, критерії сформованості, а також обґрунтовано педагогічні умови її розвитку у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців.

Водночас, незважаючи на значну кількість наукових праць, присвячених різним аспектам формування дослідницької компетентності, механізми її цілеспрямованого розвитку у процесі професійної підготовки майбутніх педагогів залишаються недостатньо дослідженими. Зокрема, потребують подальшого наукового обґрунтування ефективні форми, методи та педагогічні умови формування дослідницької компетентності, що й зумовлює актуальність даного дослідження.

Мета статті – здійснити теоретичний аналіз сутності дослідницької компетентності майбутніх педагогів та обґрунтувати особливості її формування у процесі вивчення курсу «Основи наукових досліджень» у закладах вищої освіти.

Методологія дослідження. Для досягнення поставленої мети використано комплекс загальнонаукових методів дослідження, зокрема аналіз і синтез психолого-педагогічної та науково-методичної літератури з проблеми формування дослідницької компетентності майбутніх педагогів; спостереження за освітнім процесом здобувачів вищої освіти; систематизацію, інтерпретацію та узагальнення отриманих результатів, що дало змогу обґрунтувати ефективні підходи до формування дослідницької компетентності у процесі вивчення курсу «Основи наукових досліджень».

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз наукових джерел свідчить, що в сучасній педагогічній науці відсутнє єдине усталене трактування поняття «дослідницька компетентність», що зумовлено багатомірністю цього феномену та різними методологічними підходами до його осмислення. Так, М. Головань і В. Яценко розглядають дослідницьку компетентність передусім як інтегративну якість особистості, що формується в діяльності та виявляється через здатність до творчого застосування знань, постановки цілей, планування, аналізу та оцінювання результатів дослідження. У цьому підході акцент зроблено на єдності когнітивного, діяльнісного та ціннісного компонентів, що забезпечують готовність особистості до наукового пошуку [3].

На відміну від цього, Л. Бурчак акцентує увагу на операційно-процесуальному аспекті дослідницької компетентності. Дослідниця пов'язує її насамперед із володінням методологією наукового пізнання, умінням спостерігати, аналізувати, висувати гіпотези, організовувати експериментальну діяльність та прогнозувати результати педагогічного впливу [2]. Такий підхід деталізує практичний інструментарій дослідницької діяльності, однак меншою мірою розкриває ціннісно-мотиваційну складову.

О. Норкіна розширює це розуміння, розглядаючи дослідницьку компетентність як інтегровану професійно-особистісну характеристику, що поєднує внутрішню мотивацію до дослідницької діяльності, систему знань, умінь і професійно значущих якостей [5]. На відміну від попередніх підходів, дослідниця наголошує на безпосередньому зв'язку сформованості дослідницької компетентності з підвищенням якості освітнього процесу.

У працях Є. Сипчука дослідницька компетентність інтерпретується через здатність особистості самостійно розв'язувати професійні та навчальні проблеми. Автор акцентує увагу на її прикладному значенні, розглядаючи її як основу професійної мобільності та саморозвитку [9]. Водночас у цьому підході недостатньо конкретизовано структурні компоненти та механізми цілеспрямованого формування означеної компетентності.

В. Арлачов з О. Стрельченко трактують дослідницьку компетентність як готовність майбутнього педагога до самостійної науково-дослідної діяльності, критичного осмислення педагогічної реальності та впровадження інновацій. Науковці підкреслюють, що дослідницька компетентність є не лише сукупністю знань і вмінь, а й складовою професійної ідентичності педагога, яка визначає його готовність до постійного оновлення професійного досвіду [1].

Отже, аналіз наукових підходів дозволяє виокремити спільну позицію дослідників щодо розуміння дослідницької компетентності як інтегративного особистісно-професійного утворення. Водночас відмінності полягають у домінуванні окремих аспектів її трактування: одні науковці акцентують увагу на діялісно-операційному компоненті, інші – на мотиваційно-ціннісному, когнітивному чи рефлексивному.

Узагальнення різних наукових позицій дає підстави визначати дослідницьку компетентність майбутнього педагога як інтегровану характеристику особистості, що охоплює систему наукових знань, методологічних умінь, досвід самостійного наукового пошуку, критичне мислення, рефлексивність, академічну доброчесність і внутрішню готовність до творчого розв'язання професійних

завдань. Саме така інтерпретація найбільш повно відображає сучасні вимоги до професійної підготовки педагога в умовах трансформації освітнього середовища.

Враховуючи багатокomпонентний характер дослідницької компетентності, її формування потребує цілеспрямованої організації освітнього процесу, у межах якого майбутній педагог поступово опановує методологію наукового пізнання, набуває досвіду самостійного дослідницького пошуку та розвиває здатність до рефлексивного осмислення результатів власної діяльності. Особливе значення в цьому контексті має вивчення курсу «Основи наукових досліджень», який створює методологічне підґрунтя для становлення педагога-дослідника.

Опанування зазначеної дисципліни забезпечує формування у здобувачів вищої освіти системного уявлення про логіку наукового пошуку, етапи організації педагогічного дослідження, принципи добору методів збору й аналізу емпіричних даних, а також особливості інтерпретації отриманих результатів. Важливим результатом є розвиток навичок академічного письма, дотримання принципів академічної доброчесності, володіння правилами наукового цитування, оформлення бібліографічного апарату, підготовки аналітичних матеріалів і формулювання науково обґрунтованих висновків. Це сприяє не лише якісному виконанню навчально-дослідних завдань, а й формуванню готовності інтегрувати дослідницький підхід у майбутню професійну діяльність.

Формування дослідницької компетентності майбутніх педагогів у процесі вивчення курсу реалізується через поетапне залучення здобувачів освіти до всіх стадій наукового пошуку. Першочергового значення набуває ознайомлення з логікою педагогічного дослідження: визначенням наукової проблеми, формулюванням об'єкта, предмета, мети й завдань дослідження, висуванням гіпотези, добором адекватного методичного інструментарію, аналізом та інтерпретацією результатів. Такий підхід формує системне бачення дослідницького процесу та забезпечує усвідомлення його практичної значущості для професійної діяльності педагога [7].

Важливим засобом формування дослідницької компетентності є виконання мінідосліджень, що дозволяє здобувачам освіти на практиці пройти всі етапи наукового пошуку. Написання наукових рефератів, аналітичних оглядів, курсових робіт, розроблення мініпроектів дослідницького характеру сприяє розвитку навичок самостійного планування дослідження, аналізу наукових джерел, узагальнення інформації та формулювання аргументованих висновків. Практична спрямованість таких завдань активізує дослідницьке мислення та формує готовність до самостійної наукової діяльності.

Ефективним механізмом розвитку дослідницької компетентності є моделювання освітніх ситуацій і постановка проблемно-дослідницьких завдань. Робота з педагогічними кейсами, аналіз реальних освітніх проблем, групове обговорення шляхів їх розв'язання, формулювання дослідницьких припущень і прогнозування результатів сприяють розвитку критичного мислення, здатності до педагогічного аналізу та наукового обґрунтування професійних рішень.

Важливим складником дослідницької підготовки є оволодіння методами збору та аналізу педагогічної інформації. Ознайомлення з методами анкетування, педагогічного спостереження, тестування, бесіди, контент-аналізу, а також кількісної та якісної обробки даних забезпечує формування інструментальної готовності до здійснення дослідження та розвитку навичок об'єктивного аналізу й інтерпретації отриманих результатів.

Поряд із цим важливим напрямом формування дослідницької компетентності є становлення культури наукового дослідження, що нерозривно пов'язана з академічною етикою та академічною культурою. Ефективна дослідницька діяльність передбачає дотримання принципів академічної доброчесності, коректне використання наукових джерел, критичне осмислення інформації та дотримання вимог наукового стилю. Водночас академічна культура охоплює ціннісне ставлення до наукової діяльності, повагу до інтелектуальної власності, готовність до наукової комунікації, аргументованого представлення результатів дослідження та їх рефлексивного оцінювання. Саме така інтеграція дослідницьких умінь і ціннісних орієнтацій забезпечує становлення майбутнього педагога як відповідального суб'єкта науково-педагогічної діяльності [6].

Реалізація зазначених положень у практиці підготовки майбутніх педагогів потребує цілісного, системно організованого підходу до побудови освітнього процесу, який забезпечує поступове й взаємопов'язане формування всіх складових дослідницької компетентності. У цьому контексті особливого значення набуває інтеграція теоретичного, практичного та рефлексивно-діагностичного компонентів навчання, які не існують ізольовано, а функціонують як взаємопов'язані елементи єдиної освітньої моделі.

Теоретичний компонент виконує фундаментальну функцію та забезпечує формування у здобувачів освіти системи наукових знань про сутність і структуру наукового дослідження, його методологічні засади, принципи організації, логіку наукового пізнання та етапи дослідницького процесу. На цьому етапі закладається концептуальне розуміння наукової діяльності як специфічного виду професійної активності педагога, що передбачає вміння працювати з науковими поняттями, категоріями, теоріями та підходами. Саме теоретична підготовка формує основу для подальшого усвідомленого застосування дослідницьких методів у практичній діяльності.

Практичний компонент спрямований на трансформацію набутих теоретичних знань у систему конкретних дослідницьких умінь і навичок. Його реалізація здійснюється через виконання навчально-дослідних завдань, моделювання педагогічних ситуацій, розв'язання проблемних завдань, розробку мінідосліджень, аналіз емпіричних даних, а також застосування різних методів педагогічного дослідження у змодельованих або реальних умовах освітнього процесу. Завдяки цьому здобувачі освіти

набувають досвіду самостійного планування дослідницької діяльності, добору методів дослідження, збору та опрацювання інформації, формулювання висновків і практичних рекомендацій. Практична складова забезпечує формування операційно-діяльнісного аспекту дослідницької компетентності.

Рефлексивно-діагностичний компонент є важливою умовою усвідомлення та корекції власної дослідницької діяльності. Він передбачає розвиток у здобувачів освіти здатності до аналізу власних дій у процесі виконання дослідницьких завдань, оцінювання отриманих результатів, виявлення помилок і труднощів, а також визначення шляхів їх подолання. Особливу роль відіграє формування навичок самооцінювання, педагогічної рефлексії та критичного мислення, що забезпечує поступовий перехід від репродуктивного до творчого рівня дослідницької діяльності. Саме рефлексивна складова дозволяє інтегрувати індивідуальний досвід здобувача освіти у цілісну систему професійного розвитку.

Таким чином, взаємодія теоретичного, практичного та рефлексивно-діагностичного компонентів забезпечує не лише засвоєння знань і формування окремих умінь, а й становлення цілісної дослідницької позиції майбутнього педагога. Така інтеграція сприяє розвитку здатності до самостійного наукового пошуку, критичного осмислення педагогічної реальності, обґрунтованого прийняття професійних рішень та безперервного професійного самовдосконалення, що є ключовими ознаками сформованої дослідницької компетентності.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Узагальнення результатів дослідження дає підстави стверджувати, що дослідницька компетентність майбутніх педагогів є складним інтегративним утворенням, яке охоплює систему наукових знань, дослідницьких умінь, досвіду науково-пошукової діяльності, мотиваційно-ціннісних орієнтацій, здатності до критичного мислення та рефлексії. Її формування виступає одним із ключових завдань професійної підготовки сучасного педагога, оскільки забезпечує готовність до інноваційної діяльності, наукового осмислення педагогічної практики та прийняття обґрунтованих професійних рішень.

У процесі дослідження встановлено, що ефективність формування дослідницької компетентності значною мірою залежить від цілісної організації освітнього процесу, яка передбачає поєднання теоретичного, практичного та рефлексивно-діагностичного компонентів. Теоретична підготовка забезпечує формування методологічної бази наукового пізнання; практична складова сприяє набуттю досвіду застосування методів дослідження в освітній діяльності; рефлексивно-діагностичний компонент забезпечує усвідомлення власного дослідницького досвіду та його корекцію. Така інтеграція створює умови для поступового переходу здобувачів освіти до рівня самостійної дослідницької діяльності.

References

1. Арлачов В. В., Стрельченко О. М. Дослідницька компетентність майбутніх педагогів професійного навчання: аналіз дефініцій. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. 2024. Вип. 83. С. 18–31.
Arlachov, V. V., Strelchenko, O. M. (2024). Doslidnytska kompetentnist maibutnykh pedahohiv profesii-noho navchannia: analiz definititsii [Research competence of future vocational education teachers: an analysis of definitions]. *Problemy inzhenerno-pedahohichnoi osvity – Problems of engineering and pedagogical education*. 83. 18–31. [in Ukrainian].
2. Бурчак Л. В. Формування дослідницької компетентності майбутнього вчителя хімії в системі вищої освіти : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Полтава, 2011. 20 с.
Burchak, L. V. (2011). Formuvannia doslidnytskoi kompetentnosti maibutnoho vchytelia khimii v systemi vyshchoi osvity [Formation of research competence of future chemistry teachers in the higher education system]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Poltava, Ukraine. 20. [in Ukrainian].
3. Головань М. С., Яценко В. В. Сутність та зміст поняття «дослідницька компетентність». *Теорія та методика навчання фундаментальних дисциплін у вищій школі*. НМетАУ. 2012. Вип. VII. С. 55–62.
Holovan, M. S., Yatsenko, V. V. (2012). Sutnist ta zmist poniattia «doslidnytska kompetentnist» [The essence and content of the concept of «research competence»]. *Teoriia ta metodyka navchannia fundamentalnykh dystsyplin u vyshchii shkoli – Theory and methodology of teaching fundamental disciplines in higher education*. NMetAU. VII. 55–62. [in Ukrainian].
4. Концепція розвитку педагогічної освіти від 16 липня 2018 р. № 776.
Kontseptsiiia rozvytku pedahohichnoi osvity vid 16 lypnia 2018 r. № 776 [Concept for the Development of Pedagogical Education dated July 16, 2018, No. 776]. [in Ukrainian].
5. Норкіна О. В. Розвиток дослідницької компетентності вчителів математики засобами інформаційно комунікативних технологій : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Умань, 2017. 20 с.
Norkina, O. V. (2017). Rozvytok doslidnytskoi kompetentnosti vchyteliv matematyky zasobamy informatsiino komunikativnykh tekhnolohii [Development of research competence of mathematics teachers through information and communication technologies]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Uman, Ukraine. 20. [in Ukrainian].
6. Пригодій А. В., Мінько Н. П., Горчинська К. В. Розвиток академічної культури здобувачів вищої освіти у процесі науково-дослідницької діяльності. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. 2025. Вип. 85. С. 324–335.
Pryhodii, A. V., Minko, N. P., Horchynska, K. V. (2025). Rozvytok akademichnoi kultury zdobuvachiv vyshchoi osvity u protsesi nauково-doslidnytskoi diialnosti [Developing the academic culture of higher

- education students through research activities]. *Problemy inzhenerno-pedahohichnoi osvity – Problems of engineering and pedagogical education*. 85. 324–335. [in Ukrainian].
7. Пригодій А. Організація науково-дослідницької діяльності майбутніх педагогів професійного навчання. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. Серія: Педагогічні науки*. Чернівці: НУЧК, 2023. Вип. 24 (180). С. 39–43.
Pryhodii, A. (2023). Orhanizatsiia naukovo-doslidnytskoi diialnosti maibutnikh pedahohiv profesiinoho navchannia [Organization of scientific research activities of the future teachers of professional education]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Chernihivskiy kolehium» imeni T.H. Shevchenka. Seria: Pedahohichni nauky – Bulletin of the Chernihiv Collegium National University named after T.G. Shevchenko. Series: Pedagogical sciences*. Chernihiv, Ukraine: NUCHK. 24 (180). 39–43. [in Ukrainian].
 8. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 10.04.2026).
Pro vyshchu osvitu: Zakon Ukrainy vid 01.07.2014 r. № 1556-VII [On the Higher Education : Law of Ukraine dated 01.07.2014 No. 1556-VII]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> [in Ukrainian].
 9. Сипчук Є. Категорія «Дослідницька компетентність» у філософській та історико-педагогічній науковій літературі. *Гуманізація навчально-виховного процесу*. 2022. Вип. 1 (101). С. 149–157.
Sypchuk, Ye. (2022). Katehoriia «Doslidnytska kompetentnist» u filosofskii ta istoryko-pedahohichnii naukovi literaturi [The category of «Research competence» in philosophical and historical-pedagogical scientific literature]. *Humanizatsiia navchalno-vykhovnoho protsesu – Humanization of the educational process*. 1 (101). 149–157. [in Ukrainian].

Pryhodii Alla

<https://orcid.org/0000-0002-1166-6153>

PhD in Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department
of Professional Education and Life Safety,
T.H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»
(Chernihiv, Ukraine) E-mail: prigodii.alla@gmail.com

FORMATION OF RESEARCH COMPETENCE OF FUTURE TEACHERS IN THE PROCESS OF STUDYING THE COURSE «FUNDAMENTALS OF SCIENTIFIC RESEARCH»

The article reveals the essence of research competence of future teachers as an important component of their professional training and a necessary condition for effective pedagogical activity in the modern educational environment. It is proved that research competence is an integrative formation that includes a system of scientific knowledge, research abilities and skills, experience in scientific inquiry, motivational and value orientations, and the ability to think critically and reflect. The role of the course «Fundamentals of Scientific Research» in the process of its formation is substantiated, in particular through mastering the methodology of scientific cognition, assimilating the logic and stages of pedagogical research, as well as developing practical research skills.

The purpose of the article is to carry out a theoretical analysis of the essence of research competence of future teachers and to substantiate the specific features of its formation in the process of studying the course «Fundamentals of Scientific Research» in higher education institutions.

Research methodology. General scientific methods were used: analysis and synthesis – to study scientific approaches to the interpretation of research competence; comparison and generalization – to systematize researchers' positions; theoretical reflection – to determine the specific features of forming research competence in the educational process.

Scientific novelty consists in clarifying the essence of research competence of future teachers as an integrated professional quality and substantiating the role of the course «Fundamentals of Scientific Research» in its purposeful formation through the combination of theoretical training, practical activity, and reflection.

Conclusions. The formation of research competence in future teachers is an important component of their professional training, ensuring the ability to scientifically comprehend pedagogical phenomena, independently search for effective ways of solving professional tasks, and implement innovative approaches in pedagogical activity. The effectiveness of this process depends on the holistic organization of the educational process, which involves the integration of theoretical training, practical research activity, and the development of reflective skills necessary for the professional self-development of the future teacher.

Key words: research competence, future teacher, fundamentals of scientific research, professional training of future teachers of secondary and vocational education, pedagogical research.

Стаття надійшла до редакції 14.04.2026

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор **Олексій Торубара**